

Kommunal- og distriktsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):
24/286 - 49

Saksbeh.:
Aida Kreso, 920 49 506

Dato:
21.10.2024

Stortingsmelding om samisk språk, kultur og samfunnsliv i 2025 - innspill fra utvalget for flerkulturelle minoriteter i Oslo kommune

Utvalget for flerkulturelle minoriteter er et rådgivende organ for byrådet og bystyret i Oslo kommune. Utvalget representerer innbyggere med innvandrerbakgrunn, Norges fem nasjonale minoriteter og urfolk i Oslo. Utvalget har rett til å uttale seg i alle saker som angår innbyggere med flerkulturell bakgrunn.

Utvalget takker for muligheten til å gi en uttalelse i denne viktige saken for vår målgruppe.

Generelle tilbakemeldinger

Svært mange samer bor i urbane strøk, spesielt i Oslo. Forskning fra Oslomet om urbanisering av urfolk peker på at samisk tilflytting til byene økte på 90-tallet, samtidig som det ble mer akseptert å være åpen same i byene. Mange av de tilflyttende samene holdt nå på sin identitet, samtidig som en del etterkommere av tidligere fornorska samer i byen fikk styrka sin samiske identitet.

Denne samfunnsutviklingen er positiv og departementet og kommunene bør følge med på hvilke nye behov for tjenester denne utviklingen bringer med seg. Norge har, med bakgrunn i urfolkets særskilte rettigheter, en særlig forpliktelse til å ivareta samiske innbyggernes interesser, jf. ILO – konvensjon nr.169 om urbefolkninger.

Utvalget vil fremme følgende innspill og forslag:

Styrke den samiske barnehagen og Oslo samiske skole

Oslo har sin samiske skole og samisk barnehage. Begge institusjonene er svært viktige for å ivareta og styrke tilbudet til samiske barn i Oslo.

I 2021 foreslo kommunen å inndra stillingen til den samiske barnehagelæreren og i realiteten legge ned den samiske barnehagen. Etter store protester fra foresatte, det samiske miljøet i Oslo og fra rådet for flerkulturelle minoriteter ble det kommunale forslaget trukket.

Den samiske barnehagen er det eneste pedagogiske tilbudet til barn 0-6 år på samisk. Det finnes imidlertid få plasser og kun en avdeling. I 2024 er tilbudet om samisk barnehage bedre kjent, og dette har ført til at samiske barn i Oslo nå må stå på venteliste fordi det ikke finnes nok plasser til alle samiske barn.

Den samiske skolen tilbyr undervisning i samisk for elever fra alle bydeler i Oslo. Utvalget har fått tilbakemeldinger om at skolen er hovedsakelig finansiert fra sametinget og gjennom eksterne prosjektmidler som er midlertidige. Skolen mangler samiske bøker og litteratur, og har liten mulighet til kontakt med de samiske kjerneområdene. Grunnet økonomi er det for eksempel ikke mulig for barna å dra på studietur til Karasjok for å få bedre innblikk i språket og kulturen.

Det bør tilrettelegges bedre for samisk språkopplæring i Oslo-skoler for barn og unge som ønsker det, og legge vekt på samisk kultur og historie i læreplanen. Nåværende tilbud i Oslo er ikke gode nok og er under press og konkurranse fra Oslo skole og barnehager.

Utvalget ber departementet vurdere alternative finansieringsordninger for Oslo samiske skole og den samiske barnehagen i Oslo.

Oslo trenger flere samiske lærere

Både den samiske skolen og barnehagen melder om store utfordringer med rekruttering av kompetente samiske barnehagelærere og samiske lærere i Oslo. Det er svært vanskelig å finne lærere med kompetanse i samiske språk.

Derfor mener utvalget at tilbud om samisk språk i barnehageutdanningen og lærerutdanningen bør utvides, og at nye utdanningstilbud bør etableres der behovet for samiske pedagoger er størst. I tillegg vil stipender og incentiver fra staten og kommuner som mangler kompetent samiskspråklig personell, kunne hjelpe på.

Utvalget har fått med seg regjeringens tiltak i statsbudsjettet i 2025 om studiestøtte for deltidsstudium i sørsamisk og utvida gjeldsletteordning for lærere. Dette er svært positive signaler!

Manglende tolketilbud på samisk

Utvalget minner om at det er stor mangel på samiske tolker nasjonalt. Dette gjelder også i Oslo kommune, som har egen tolketjeneste, men mangler helt tilbud om tolking på samiske språk.

Utvalget ber departementet støtte opprettelsen av en egen tolketjeneste utdanning på samisk på høyskole – og universitetsnivå.

Manglende medvirkning i oppfølging og evaluering av samarbeidserklæringen mellom Sametinget og Oslo kommune

Oslo kommune og Sametinget har underskrevet en samarbeidserklæring i 2016. Som en del av oppfølgingen avholdes to årlige møter i Oslo. Her savner utvalget at de samiske miljøene og tjenestene er invitert og inkludert.

Utvalget er kjent med at Sametinget er i gang med en ekstern evaluering av samarbeidserklæringen med Oslo kommune. Vi savner medvirkning i denne saken. Utvalget for flerkulturelle minoriteter, den samiske barnehagen og Oslo samiske skolen er viktige aktører og representanter for samer i hovedstaden, og bør få tilmålt tid på disse møtene for å legge frem sine spesielle behov. Det samme burde Samisk Hus, som er den institusjonen som legger til rette for den samiske befolkningen i Oslo.

Det er et faktum at Oslo kommune har en stor samisk befolkning, og det er viktig at kommunen tar hensyn til dette. Demografien viser også at flere og flere samer flytter til storbyene. Arkeologer viser også til at det i middelalderen var en samisk befolkning på Østlandet. Utvalget ønsker å presisere at Oslo også er en del av det samiske området og at dette bør tas hensyn til. Det er viktig at det samiske ikke bare blir sett på som en eksotisk del av Oslo.

Spre informasjon om tjenester til eldre samer

Oslo kommune har etablert en samisk avdeling i Dronning Ingrids hage – dette er positivt. Utvalgsleder har vært på befaringsreise med Sametingets "Oppvekst, omsorgs- og utdanningskomitee".

Det er lagt opp til gode fasiliteter og bruk av synlige samiske flagg. Det var bare det at det var ingen samiske eldre som brukte tjenesten. Det betyr ikke at det ikke bor eldre samer i Oslo.

Her tenker utvalget at det ligger en jobb i markedsføring og i å gjøre tilbudet kjent for eldre samer, slikt kommunen gjorde for andre grupper. Utvalget viser til lignende tilbud for eksempel Jødisk bo- og seniorsenter i Oslo, som har egen nettside og med informasjon om tilbudet og kontaktpersoner.

Likeverdige tjenester – inkludert samer

Ansatte i Oslo kommune, spesielt innen helse, utdanning og sosiale tjenester, bør få opplæring om samisk kultur, språk og rettigheter. Som ledd i dette bør tilbudet spesielt innen psykisk helse styrkes ved å tilby tjenester som tar høyde for utfordringene knyttet til identitet og tilhørighet blant samiske innbyggere og spesielt ungdommer i en urban kontekst.

Dette kan bidra til å redusere kulturelle barrierer og sikre at tjenestene blir levert på en respektfull og inkluderende måte.

Kommunen bør sette av midler i budsjett for kurs og informasjonskampanjer som skal øke forståelsen av samisk kultur blant kommunens ansatte, særlig de som jobber i førstelinjetjenester som helsestasjoner, NAV og skoler. Dette bør også inkludere å legge til rette for bruk av tolk i møter med samiske brukere.

Departementet og kommunen bør støtte flere samiske møteplasser hvor samiske innbyggere kan få veiledning og hjelp på sitt eget språk.

Synliggjøre det samiske i Oslo

Det flagges i Oslo på samenes nasjonale dag den 6. februar og dette er bra. Men, i hverdagen, og i møter med ansatte i kommunale tjenester er det stort behov for å synliggjøre at det bor mange samer i Oslo.

Tilbud om språkopplæring til ansatte slik at noen i kommunen kan tilby bistand på nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk. Dette kan også inkludere språkkurs og læringsressurser for å gjøre det lettere for samisktalende å bruke sitt eget språk i møter med det offentlige.

Videre bør viktig informasjonsmateriell oversettes til samisk, f.eks. brosjyrer, nettsider osv. for å gjøre informasjon om kommunale tjenester mer tilgjengelig for den samiske befolkningen. KI kan være et hjelpemiddel her, men autoriserte tolker bør brukes til kvalitetssikring.

Samisk bør tilbys som ordinært språkfag i skolene, på lik linje med andre språktilbud.

Det er skrikende behov for økt økonomisk støtte til samiske kulturaktiviteter, festivaler og arrangementer som synliggjør samisk kultur i Oslo. Disse aktiviteter skal bidra til å fremme stolthet og bevissthet om samisk kultur blant både samer og den øvrige befolkningen.

Samisk kompetanse i barnevernet

FNs Barnekonvensjon stadfester samiske barns rett til bruk av eget språk, kultur og religion. Denne retten følger også samiske barn som er under barnevernets omsorg.

Det samiske i barneverntjenesten er lite eller ikke ivaretatt. For at barneverntjenesten skal kunne gi samiske barn og familier det tilbud de har rett på, forutsetter det kunnskap om samiske barns rettigheter, språk og kultur.

Som forelder eller barn skal du være heldig hvis noen av saksbehandlerne er samiske eller innehar samisk kulturkompetanse. Saksbehandlerne skiller ikke på samisk og norsk, men behandler samer som

nordmenn, noe de ikke er. Det skal ressurssterke foreldre til for å møte dette og klare å fronte de samiske. Siden det å bli involvert i barnevernet i utgangspunktet bringer frem følelser som skyld og skam, er det vanskelig for de samiske foreldrene å sette seg inn i, vite hvilke rettigheter man har og klare å fronte disse.

På bakgrunn av det faktum at stadig flere samer flytter til byer og urbane strøk, må det nå tas grep. Sametinget har uttalt at de gjennom konsultasjoner med regjeringen og andre aktører vil arbeide med å synliggjøre samiske barns rettigheter og behov i overordnede styring og beslutninger, samt i utvikling av hjelpetilbud.

Den samiske kulturkompetansen må vektlegges og ansatte i barneverntjenesten må kurses i dette.

Utvalget ber departementet vurdere om universiteter og høyskoler bør pålegges å ha tilbud om samiske perspektiver i barneoppdragelsen, samt om generelle trekk i samisk kultur i undervisningen.

Tilbud om krisesenter med samisk kompetanse

Utvalget er opptatt av at krisesentertilbud til samer blir ivaretatt.

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) anbefaler: *Stortinget må sikre ivaretagelse av plikten etter menneskerettighetene til å beskytte enkeltindivider mot vold og overgrep. Et viktig tiltak er at Stortinget sikrer at de som tilhører utsatte grupper får et tilstrekkelig, tilgjengelig og likeverdig krisesentertilbud.*

Et år etter at NIM's temarapport om - *Vold og overgrep i samiske samfunn* ble publisert, ble krisesenteret i Karasjok lagt ned (2019), det eneste krisesenteret i Sàpmi og hele Norge som hadde samiskspråklig kompetanse.

Det må opprettes et nytt krisesentertilbud hvor samiske kvinner og menn som er utsatt for vold, kan komme og bli møtt med at de kan snakke samisk og at noen er der for å ivareta dem; med samisk språkkompetanse. Et slikt tilbud kan gjerne ligge i Oslo, med en forutsetning av at kompetente samiske ansatte rekrutteres.

Utvalget takker for muligheten til å gi innspill og ønsker lykke til med et viktig arbeid.

På vegne av utvalget for flerkulturelle minoriteter

Vennlig hilsen

Ann Elise Finbog

Utvalgsleder